

A MAGYAR HONVÉDSÉG ANYAGI-TECHNIKAI GAZDÁLKODÁSÁNAK HELYZETE, TOVÁBBI FELADATAI

Hollósi Nándor¹

Az anyagi-technikai biztosítás különböző részterületein évről-évre fokozódó mértékben halmozódnak azok a feszültségek, amelyek összességében negatívan befolyásolják a Magyar Honvédség jelen idejű képességeit.

A folyamat fő oka a költségvetés krónikus *alulbiztosított*sága és a *költségvetési reálértékvesztés nagy üteme*, egyszóval a forráshiány. Mindezek alapja a honvédelemmel szemben támasztott követelmények és a rendelkezésre bocsátható források egyeztetésének elmaradása, a legáltalább közép-távú tervezés, előrelátás feltételeinek hiánya.

A szakterületünk költségvetése mind 1993-ban, mind 1994-ben név-értékben is csökkent. Emellett szakterületünk árindexe három év alatt megközelítőleg 200 %-ra nőtt. Ennek következménye az, hogy költségvetésünk reálértéke három év alatt kevesebb, mint a felére csökkent.

A legszükségesebb szinten igényelt és biztosított költségvetési keretszámok közötti különbség évek óta egyre nő. Például 1993-ra a tényleges szükségletre alapozott, szakmailag indokolt, szerény mértékű fejlesztéssel számolva 34,2 MdFt-os költségvetési javaslatot állítottunk össze. Ugyanakkor ez az összeg az 1993-as költségvetési törvény kormányzati előkészítése, majd parlamenti elfogadása folyamatában 18,9 MdFt-ra csökkent. A szakmai szükségletek alapján 1994-re 46,9 MdFt-os tervjavaslatot nyújtottunk be. Ezzel szemben a szakterület jóváhagyott előirányzata 18,1 MdFt.

Az igények és a jóváhagyott keretszámok közötti különbség nem egyenletesen oszlik meg a különféle ágazatok között. **Míg a személyi**

---

¹ Hollósi Nándor vezérőrnagy, MH anyagi-technikai főcsoportfőnök, (MHPK-helyettes)

állomány ellátását, a napi életet közvetlenül biztosító - döntően hadtápszolgálati ágaknál az igény és biztosítás szintjét egészen a múlt évig törekedtünk egymáshoz közelíteni, addig a haditechnikai ágazatoknál a szükségleteknek csak a kisebb részét tudtuk és tudjuk kielégíteni. Ennek magyarázata a személyi állomány járandóságainak, ellátásának reálértéke megőrzésére irányuló, velünk szemben támasztott, minden más-sal szemben elsőbbséget élvező követelménye. A feladat döntően csak a haditechnikai eszközök uzembentartásának terhére, valamint a fenntartásai készletek felélésével volt megoldható és ez évben is ezt a gyakorlatot kell folytatni.

Annak ellenére, hogy a személyi állomány ellátási színvonalának fenntartására fordított összegek aránya a költségvetési kereteken belül növekvő irányzatú, az ellátási szint *tényleges fenntartását már évek óta mégsem tudjuk maradéktalanul biztosítani.*

Az általános alulbiztosítottság azzal jár, hogy a költségvetési kereteinken belül rohamosan csökkent a fejlesztés aránya. Ez az arány még az 1990-es költségvetésnél 21,4 % volt és az 1994-es évre már 6,2 %-ra csökkent.

Nominál értékét is tekintve évek óta csökkenő irányzatú az az ipari javításokra és az alkatrészbeszerzésre fordított kiadás, amely reálértékét tekintve még nagyobb mértékű visszaesést jelent.

Költségvetési gondjainkat tovább súlyosbította az, *hogy a jóváhagyott kiadási előirányzatok egy részének realizálása az elért bevételektől függ.* Az elmúlt években a szakterület részére irreálisan magasan meghatározott bevételi előirányzatoknak csak kisebb részét tudtuk teljesíteni, ezért évente változóan 1-2 milliárd Ft-os költségvetési kiadás elmaradás következett be. Ebben az évben is, mintegy 1,2 milliárd Ft bevétel elmaradással kell számolnunk. A bevétel elmaradás hatását tovább súlyosbítja az, hogy ez csak kizárólag a központi költségvetésünket - az összeret mintegy 60 %-át - érinti, mivel a csapatok számára szakterületünk részéről biztosított kiadási előirányzat teljes fedezetére költségvetési támogatást adtunk át.

Gazdálkodásunk több évet átfogó jellemzőiről, - így tehát mintegy bevezetőnek szánva - **az anyagi-technikai szakterület 1994. évi helyzetéről részletesebben kívánok szólni.**

A Főcsoportfőnökségünk 1994. évre - mint a fentiekben már ismerttettem - 18,1 MdFt kiadási, 1,6 MdFt bevételi és 16,5 MdFt támogatási előirányzatot kapott. A kiadási és támogatási előirányzatból csapatfelhasználásra 7,3 MdFt-ot adtunk át.

A Főcsoportfőnökség 1994. évi költségvetésének az ágazatok közötti felosztását február végén a HVK Hadművelési Főcsoportfőnökség vezetésével végrehajtott bizottsági felülvizsgálat alapján végeztük el.

Az ágazatok költségvetéseire - a jóváhagyással felhatalmazva - az alábbi főbb szempontok figyelembevételével intézkedtem:

- Fő cél a Magyar Honvédség működésének fenntartása. (Megjegyzem, hogy a működőképesség definícióját célszerű lenne együtt, újra értelmezni.) Minimális szinten biztosítani kell a Magyar Honvédség kiemelt feladatai - a MIG-29-esek rendszerbeállítása, a hazai pilótaképzés, az IFF program - folytatásához szükséges feltételeket.

- Minden ágazatnak a jóváhagyott költségvetési kereteken belül kell gazdálkodni. Sem áremelkedések, sem más állami intézkedések (pl. adóemelés) kihatásainak külső forrásból származó kompenzálásával nem lehet számolni.

- A bevételekre tervezett feladatokra megrendelések nem adhatók fel. Minden, a Főcsoportfőnökség területén keletkező bevételt központosítunk és a bevételfelhasználási engedélyt esetenként kapják meg az érintettek.

A fentiekben vázoltaknak - az egyes szakterületeken differenciáltan jelentkezve - kisebb, vagy súlyosabb következményei vannak. Ezek közül **a fontosabbakat kiemelve:**

- a Magyar Honvédség technikai eszközparkjának állapota tovább romlik. Az igényeknek csak töredék részére tervezett beszerzési keretet mintegy 20 %-kal kellett csökkenteni. Ipari javításokra a szükségletek szintje alatt, a betervezett összegnek csak mintegy 60 %-át tudjuk fordítani. A tovább csökkenő ipari javításokat csak kis részben tudja ellensúlyozni a német szállításokból beérkezett alkatrészek felhasználásával relatíve jobb helyzetbe kerülő csapatjavítás, mivel a kettő egymást nem helyettesíti, másrészt a javító kapacitások korlátozottsága határokat

szab. Jelentős hiányok vannak a napi életben közvetlenül szükséges, közönséges anyagokból (pl. akkumulátorok, gumiabroncsok) és még a harcászaltség fenntartásához szükséges anyagigények egy része sem elégíthető ki.

- Amennyiben év közben további élelmiszer áremelkedésre kerül sor, ezt a sorállomány élelmezési normájában *csak más területektől történő elvonással tudjuk kompenzálni*. Költségvetési okok miatt ez év második felében tervezzük a tízórai kiszolgáltatási köteletség feloldását úgy, hogy kiadását csak a feszített kiképzési napokban tartjuk lehetségesnek. Javasoljuk a nem rentábilisan működő - a norma 3 %-a alatti hozammal rendelkező - kisegítő gazdaságok megszüntetését is. *A hivatásos állomány ruházati normája ez évben az előző évi névértéken marad, ami 15-20 %-os további reálérték vesztesést jelen. A sorállomány ruházati normája névértékben is mintegy 18 %-kal csökkent. A kulturális kiadásoknál is reálértékvesztés következik be.*

- A békehíradás jelenlegi rendszerét csak a Főcsoportfőnökség bevételeinek ide történő átcsoportosításával tudjuk fenntartani. Az üzemanyag ellátást csak az 1993. évi fogyasztási keretek 85 %-os szintjén lehet megvalósítani.

- Tovább kell folytatni a készletfelélések kényszerű gyakorlatát. Az egész évben végig feszített üzemanyag ellátás mellett az év végi hajtóanyag készletek csak néhány heti készletszintre csökkennek. Amennyiben év közben jelentősebb üzemanyag áremelkedésre kerül sor, *ismételten javaslatot kell tennünk egyes háborús üzemanyagkészlet-fajták egy részének a békeműködés érdekében történő felhasználására*. A német szállításokból beérkezett kurrens - az üzemeltetés során rendszeresen fogyó - alkatrész-készleteket kénytelenek vagyunk a békeellátásba azonnal beforogatni, az így lefogyott tartalék alkatrész-készleteink feltöltése ezekből az anyagokból alig lehetséges.

- Az ipari javítások csökkenése miatt **a HM részvénytársaságoknál** a honvédségi **kapacitáslekötés** a rentábilis működéshez szükséges szintnek mintegy felére csökkent, a rendelésállományból mintegy 650 MFt hiányzik. Ennek következtében a HM részvénytársaságainak zöme vagy fizetéseképtelenné válik, vagy olyan mértékben kényszerül profilváltásra és a szakemberek váltására-, hogy a haditechnikai eszközök ipari javítására a jövőben nem lesz képes.

Néhány jellemző adat a ma ismert helyzet alapján:

- ARZENÁL - október közepére,
- RADAR - október végéig,
- ARMCOM - szeptember végére,
- CURRUS - augusztustól fizetési problémák,
- Dunai Rt-nek október végéig van munkája.

Egyik legsúlyosabb gond az IFF program folytatásának költségfedezete. Az erre a célra biztosított 1,1 MdFt helyett eddig a kormányegyezmény alapján átutaltunk már megközelítőleg 1,2 MdFt-ot és ez évben még további, mintegy 30 MFt-ot kell átutalni. *Nem biztosított a program vám- és ÁFA költségeinek mintegy 400 MFt-ra becsülhető fedezete.*

- Nincs költségvetési fedezete az ez évben folytatódó német és orosz szállításokra sem. Az előzetes számvetéseink szerint a szállítási, csomagolási költségekre mintegy 300 MFt-ot kell biztosítanunk, melyből már 75 MFt-ot ki is fizettünk. (Más feladatokra tervezett pénzből!)

Az előzetes jelzések szerint júliustól 7-10 %-os üzemanyag áremelkedéssel kell számolni. Ennek tobblet költsége elérheti a 150 MFt-ot.

Osszességében a Főcsoportfőnökség részéről mintegy 950 MFt összehatású, folyamatban lévő feladatnak nincs költségvetési fedezete.

- A jelzett költségvetési gondjainkat tovább súlyosbítja, hogy a jóváhagyott központi költségvetés támogatásának kiutalása akadozik. Főcsoportfőnökségünk május végéig *összesen 4,0 MdFt támogatást igényelt és csak 2,9 MdFt-ot kapott.* A jelenleg mintegy 1,1 MdFt támogatási elmaradás már a fizetőkép telenség határára juttatott bennünket. Jelenleg a Főcsoportfőnökség központi bankszámláján a június hónap hátralévő időszakára 5 MFt van. A fizetési gondok miatt - annak ellenére, hogy a jóváhagyott költségvetésben elvileg van fedezet - napi üzemanyag ellátási nehézségek vannak, amelyek a csapatok ellátásában is éreztetik hatásukat.

- A csapatoknál jelentkező fizetési gondok a Főcsoportfőnökség alárendeltjeinél is általánosak. Az egészségügyi intézetek - az Országos

Egészségbiztosítási Pénztár támogatási elégtelensége miatt - több mint 300 millió forinttal adósak, a gyógyító munka napi működési gondokkal küzd. *A többi központi szervezetünk részére előírt 400 M Ft bevétel teljesíthetetlen, az intézetek a napi működés kiadásaira fedezettel csak részben rendelkeznek.*

A Magyar Honvédség jelenlegi gazdasági helyzetében két irányú - egyrészt az 1994. évi gondok operatív áthidalására, másrészt az 1995. és további évek megítélésére, lehetőségei számbavételére vonatkozó - gondolkodást javasolok.

Az 1994. évre vonatkozóan:

- Szükségesnek tartom külső forrásból, az állami központi költségvetési tartalékból pótlólagos költségvetési támogatás megszerzését. Ehhez a szakterületünk javaslatait megtettük. Halasi ezredes úr által említett 2,5 Md Ft-hoz szakterületünk mintegy 1,5 Md Ft igényt nyújtott be.

- Feltétlenül szükségesnek tartom felkészülni arra az eshetőségre, ha külső, pótlólagos költségvetési forrást nem biztosítanak számunkra. Ez nem érhet váratlan, elemi csapásként bennünket! Erre az esetre számolva, súlyos döntéseket kell előkészíteni, illetve meghozni *a még meglévő béke fenntartási készletek további csökkentésére, a háborús készletek egy részének a béke ellátásba történő beforgatására.* A fenntartási készletek további csökkentése egyes ágazatokban az eddigi módszerekkel már nem képzelhető el, csak úgy, ha a csapatgazdálkodás rendszerében is jelentős változtatásokat hajtunk végre. *Ez kényszerűen együtt járhat a csapat pénzgazdálkodási rendszer szűkítésével és a központi, természetbeni ellátás szélesítésével.* Ennek az évi kihatása néhány száz millió forint, egyszer felhasználható pótlólagos forrást jelenthet, vitathatatlanul járulákos feladatok, terhelések, nehézségek megjelenésével kísérve.

- További - a kihatását tekintve néhány száz millió forint - *"megtakarítás" járhat a Magyar Honvédség ez évben még hátralévő feladatainak csökkentése.* Minél később kezdünk hozzá, annál kevesebb eredményt ad! *Ebből legnagyobb tételt az üzemanyag felhasználás további korlátozása jelentheti.* Az ellátási költségek csökkenthetők azzal is, ha pl. a II. félévben a tartalékos továbbképzésre behívottak száma csökken, vagy más, hasonló természetű intézkedésekkel. Ezek azonban a Magyar Honvéd-

ség kiképzési rendszerének alapjait érintenék, így tízszer is meg kell gondolni minden lépést.

- Az általam javasoltak mellett, *szigorú, minden területre kiterjedő korlátozó, takarékosági rendszabályok bevezetésével természetesen azonosulok*. Ezzel kapcsolatban azonban tisztán kell látni, hogy a javaslatok csak a már kiadott költségvetésben meglévő lyukak kis részének befoltozására elegendők. A költségvetésen felüli folyamatban lévő feladatokra korántsem nyújtanak fedezetet, ugyanakkor meredeken rontják a munkafeltételeket, külső kapcsolatokat és a hivatásos katona szolgálati közérzetét.

Végül: az 1994. év további részére vonatkozó, várhatóan nehéz döntéseket az első félévi felhasználási adatok ismeretében javaslom meghozni.

Az 1995. évre vonatkozóan

A múlt év késő őszen a parlamenti költségvetési vita bezárása előtt tartott tájékoztatómban a költségvetési és honvédelmi bizottságok előtt azt mondtam, hogy az 1994. év a kritikus fordulópontra. Ha folytatódik 1994-es évben is a korábbi költségvetési politika, a szükségletekkel semmilyen szerves kapcsolatban nem lévő, azoktól teljesen függetlenül meghatározott költségvetési támogatás, *akkor az 1995. év bizonyos területeken a teljes ellehetetlenülésünket, a korábbi koncepciók és hangoztatott elvek tarthatatlanságát és visszamenőleges alkalmatlanságát fogja bizonyítani.*

Ma is úgy gondolom, hogy az 1995. év az anyagi-technikai szakterület, de úgy vélem, az egész Magyar Honvédség számára döntő jelentőségű. Amennyiben 1995-ben a honvédség és a feladataihoz mért reális szükségletek, valamint a költségvetési támogatás közötti összhang nem jön létre, *az 1980-as évek vége óta tartó leépülési folyamat zuhanássá gyorsulhat és egyes kérdésekben akár visszafordíthatatlanná is válhat.* Ezért egyik legfontosabb feladat jelenleg számunkra az, hogy reálisan számbavegyük a Magyar Honvédség helyzetét és a politikai szándék ismeretében a parlament számára döntési alternatívákat készítsünk elő. Ennek érdekében a MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökségen már dolgozunk a helyzetünket számbavevő és bemutató anyag összeállításán. Ennek feldolgozása nélkül nem lehet a további feladatokat felelősen meghatározni.

ni. *Ami a javaslatainkat illeti: sajnos már túl vagyunk azon az állapoton, amikor csupán a gazdálkodási szférában meghozott változtatások fordulatot eredményezhetnének.*

- Egyre sürgetőbb a Magyar Honvédség részére egy, a Parlament által elismert, *közép- és hosszú távra szóló program költségvetési-tervezési rendszer bevezetése.* Csak ez biztosíthatja a kiszámíthatóságot, az előre látást és a megalapozott tervezést. Ez nem csak a Magyar Honvédség számára fontos, hanem a nemzetgazdaságban a hadiipari termeléssel foglalkozók számára is meghatározó jelentőséggel bír. A jelenlegi viszonyok folytatásával rövid úton *felszámoljuk azokat az ipari vállalatokat, amelyek a Magyar Honvédség haditechnikai karbantartási rendszerének legmagasabb szintjét és működésének, alkalmazásának nemzetgazdasági bázisát képezik.*

- A honvédelmi kiadások nagyságára társadalmunk rendkívül érzékeny. Ezért költségvetésünket, a szükséges technikai megoldásokkal, mielőbb meg kellene *"tisztítani"* a nem tisztán katonai jellegű, zömmel kiadási és bevételi oldalon egyaránt megjelenő tételektől, amelyek milliárdos nagyságrendet is elérhetnek, mint például a tiszti étkezdék, az ifjúsági bufék élelmiszer forgalmazása.

- Előre kell lépni a gazdálkodási rendszerünk korszerűsítésében. *A jelenlegi - három pólusú - tervezési rendszert célszerű felváltani egy központosított, a Magyar Honvédség szükségleteit és lehetőségeit a jelenleginél jobban számbavevő rendszerrel.*

A gazdálkodási rendszer korszerűsítéséhez szervesen hozzátartozik a gazdasági szabályozó rendszer korszerűsítése. Ennek sarkalatos kérdése a *"fegyveres erők"* - benne a Magyar Honvédség - **gazdálkodásának sajátos szabályait megállapító kormányrendelet kiadása, amelyre az államháztartási törvény lehetőséget ad.**